

نامه سرگشاده کارولین کوکس عضو پارلمان انگلستان خطاب به ملت ارمن

۳۰ مارس ۲۰۰۰ میلادی

ترجمه: سورن خچومیان
ورژیک کاراپتیان

این نامه را به عنوان فردی که عشق و علاقه فراوان به ملت ارمنی دارد می نویسم. همین عشق و علاقه مرا وادار می کند تا زنگ خطری را اعلام دارم.

ارمنستان ده سال پس از استقلال در آنچنان خطر جدی قرار دارد که استقلال و موجودیت آن ممکن است به خطر بیفتد. امیدواری که متعاقب مذاکرات دولت ارمنستان با آذربایجان در حال حاضر در جریان است فریب دهنده می باشد. نیروهای خدمتگزار خارجی در قفقاز مصمم هستند که "مشکلات" ارمنستان و قریاغ را قاطعانه با توسل به زور "حل کنند".

هیچکس، و پر واضح است که آذربایجان و ترکیه به هیچ وجه مانع این برنامه نخواهند شد، با توجه به گستردگی این خطر و پیچیدگیهای منافع اقتصادی و سیاسی و بین المللی ضروری است که ارمنیان خارج از ارمنستان سریعاً و قبل از اینکه دیر شود به کمک ملت ارمن بشتابند. برای جلوگیری از یک نژادکشی دیگر و گریستن برای یک قتل عام سراسری دیگر هرچه زودتر باید دست به کار شد. این امر مبارزه و تلاش بیشتری را می طلبد. بنابراین این نامه را مملو از درد و رنج و با نواضع غیرقابل وصف می نویسم.

تابحال ۴۶ بار از ارمنستان و آرتساخ دیدن کرده ام، بسیاری از این سفرها در خلال جنگ خانمانسوز با آذربایجان بود، در آن هنگام من خود شاهد شجاعت بی نظیر و عزت و شرف ملت شما بودم. شما علیه چیزی می جنگیدید که غلبه بر آن غیرممکن به نظر می رسید؛ جنگی به خاطر نجات خانواده، سرزمین، آزادی و میراث فرهنگی منحصر به فردتان. شما در این جنگ پیروز شدید و ارمنیان آرتساخ از آن زمان تا بحال شجاعانه در حال بازسازی سرزمین ویران شده خود هستند.

لیکن خطر از دست دادن صلح و استقلال شما را تهدید می کند. اگر سریعاً اقدامی نکنید نه تنها سرزمین مقدس ارمنستان را از دست خواهید داد بلکه یک نژادکشی دیگر نیز شروع خواهد شد. دو خطر بزرگ ملت شما را تهدید می کند:

خطر اول داخلی و نابودکننده است. به نظر می رسد رهبری کنونی ارمنستان تحت فشار شدیدی برای انجام یک معامله، در حال تسلیم شدن است تا آن مرحله که مصمم است به تمامی آنها بی که خون خود را ریخته اند و عزیزان خود را برای آرتساخ قربانی کرده اند خیانت کند. آیا شما می خواهید به رهبران سیاسی تان اجازه دهید که سرزمینهای جنوبی ارمنستان را واگذار کنند و پیوند ارمنستان را به ایران قطع و آن دو را از یکدیگر جدا کنند؟ آیا شما می خواهید منطقه بی طرفی را که در خلال چند سالی که آتش بس برقرار بوده و از ملت شما پشتیبانی کرده است، از دست بدهید؟ آیا می خواهید آرتساخ یک بار دیگر به وضعیت منززل و بی ثبات سابق برگردد و بدین نحو آن همه خون که برای آن ریخته شده پامال شود؟ وضعیت دوم بدتر از اول است، وضعیتی که شما بازنده این جنگ خواهید بود. خطر دوم خارجی بوده، خطری قریب الوقوع و قابل پیش بینی می باشد. آذربایجان با همکاری جنگجویان چین در حال تقویت مقدمات حمله نظامی جدید می باشد. در نتیجه شما از طرفی با رهبرانی که ظاهراً فقط به حفظ قدرت خود می اندیشند و از طرفی دیگر با خطر نظامی که از هر زمان دیگر شدیدتر است تضعیف می شوید. شما در حال حاضر فقط با آذربایجان که از کمک ترکیه برخوردار است مواجه نیستید بلکه خطر جنگجویان مزدور نیز شما را تهدید می کند، آنها صریحاً اظهار داشته اند که خواهان فتح کل قفقاز از طریق اتحاد با آذربایجان هستند و قریاغ یکی از اولین اهداف آنهاست.

دو هفته نامه

لوئیس

صاحب امتیاز، مدیر مسئول

و سردبیر

دکترادیک باغداساریان

تهران صندوق پستی ۱۱۷-۱۵۱۷۵

تلفن ۶۴۹۵۱۸۰

پست الکترونیکی

louys@dpir.com

تکشمارة ۳۰۰ تومان

سال یکم شماره ۳-۱۱ اردیبهشت ۱۳۷۹

۳۰ آوریل ۲۰۰۰ میلادی

چاپ فروهر

تهران خیابان میرزا کوچک خان بالاتر از خیابان

جمهوری شماره ۱۶

نگ ابدی بر

جنایتکاران تاریخ

"ما انقلابیون ترکیه معتقدیم که کشتار ارمنیان چنان پدیده وحشتناکی است که باعث رسوایی ترکیسم و بویژه عثمانیسم خواهد شد. به همین دلیل ما هیچ شکی در مقصر دانستن عبدالحمید به خود راه نمی دهیم."

کمال پاشا (آتاترک)

عضو حزب ترکهای جوان

۱۹۰۸-۱۹۱۸

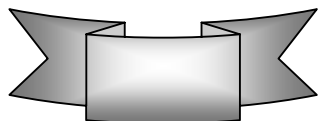
علی الوحایف سفیر چین در باکو در مصاحبه اخیر خود با الخان شاهین اقلو و آفاسی هان از روزنامه "آزادلیق" چاپ باکو اظهار داشته است: "چین ها با آزادسازی سرزمین خود راضی نخواهند بود، فقط یک "راه حل" منطقه ای می تواند انتخاب کارآمدی برای رهبران چین باشد." ولی شخصا به حل فوری مسئله قرباغ اشاره نمود و اظهار داشت: "قرباغ کوهستانی همیشه بخش جدایی ناپذیر آذربایجان بوده است."

دوستان عزیز ارمنی شما مدت زیادی برای بدست آوردن یک ارمنستان مستقل صبر کردید. اکنون مدتی کوتاه پس از کسب آن در حال از دست دادن آن هستید. شما متحمل یک نژادکشی در قرن بیستم بودید، آیا می خواهید نژادکشی دیگری را در قرن بیست و یکم شاهد باشید؟ در سال ۱۹۱۵ یک و نیم میلیون ارمنی قتل عام شدند

از شما استدعا می کنم حالا که در ارمنستان و آرتساخ آزادی بدست آورده اید آنرا برای حفظ دموکراسی و عدالت بکار ببرید و آماده باشید که در مقابل کسانی که قصد دارند شما را با شکستی دیگر مواجه سازند از خودتان دفاع کنید. از تمامی ارمنیانی که دور از سرزمین ارمن زندگی می کنند عاجزانه خواهش می کنم که کوشش های خود را در جهت کسب حمایت بین المللی برای این سرزمین محاصره شده دوچندان کنند. از شما تقاضا می کنم همه کوشش و منابع خود را در جهت شناسایی گذشته و نژادکشی تاریخی (هر چند که بسیار مهم است) بکار نیندید بلکه برای جلوگیری از یک نژادکشی جدید بسیج شوید.

اگر روند کنونی مسائل متوقف شود رهبران شما در ایروان شدیداً تضعیف خواهند شد و به شما خیانت خواهند کرد. شما قادر نخواهید بود در برابر کسانی که اعلام نموده اند می خواهند بر شما غلبه کنند و به هدف خود که یک قفقاز ترکیستی است از خود دفاع کنید. در این صورت خون همه افرادی که برای وطن خود به زمین ریخته شده است پایمال خواهد شد. من نمی خواهم شما را ناامید سازم، بالعکس من قاطعانه معتقدم که ارمنستان و آرتساخ آزاد شکوفا و به عنوان سنگر ثبات و پیشرفت در قفقاز نمایان خواهند شد. ولی اگر روند سیاسی فعلی ادامه یابد این نتیجه بدست نخواهد آمد، و بدترین شرایط به شما تحمیل خواهد شد. کاملاً ضروری است که ارمنیان داخل ارمنستان و ارمنیان خارج بسیج شوند تا رستاخیز ملت ارمنستان و آرتساخ برای رسیدن به کمال مطلوب ادامه یابد. نقش ارمنیان خارج در غرب دارای اهمیت حیاتی است. بعلاوه بررسی مجدد اکتشافات نفت توسط دولت ها و کمپانی های غربی می تواند ترکان قفقاز را از مقدار زیادی از درآمد و منبع اصلی نفوذ سیاسی خود محروم کند. اینها تعهدات بسیار حیاتی هستند که رهبران ایروان و اسپانانگرد نمی توانند به تنهایی به سرانجام برسانند. شما و دوستانتان باید قبل از اینکه دیر شود بسیج شوید و تلاش کنید.

اگر باعث رنجش شما شدم مرا ببخشید ولی دیگر نمی توانم بیش از این ساکت بمانم. در ژانویه ۱۹۹۲ در خلال جنگ در ارمنستان، وقتی فکر می کردم که ملت شما در آرتساخ در حال رنج کشیدن است و از کمبود دارو در حال نابودی است شبها خواب به چشمانم نمی آمد. من مجبور بودم کاری انجام بدهم تا بتوانم زندگی مردم آنجا را نجات دهم. اکنون نیز یکبار دیگر از وحشت جنگ دوباره و یک نژادکشی دیگر شبها بیدار می مانم. تنها کاری که اکنون می توانم انجام دهم این است که اعلام خطر کنم و قبل از اینکه دیر شود شما را تشویق کنم تا دست به کار شوید. من حرف خود را زده ام. کار دیگری از دستم بر نمی آید. من با همه وجود و با عشق بی کرانی که به شما دارم برایتان دعا می کنم.

اولین فیلم مستند در مورد قتل عام ارمنی ها به دست ترک ها

نجوایای یک نسل سوخته

"نجوایایی از رودخانه" عنوان فیلم مستندی است که به قتل عام ارمنی ها به دست ترک ها در سال ۱۹۱۵ پرداخته است. روزی در تایلستان ۱۹۱۵، یک مادر ارمنی جوان که کودکش را روی درخت توتی در شرق ترکیه از دست سربازان ترک مخفی می کند و این درست زمانی بود که کل جامعه ارمنی ها به دست سربازان ترک قتل عام شدند، آن چه در شهر خارپت- داستان شهری که شهروندان ارمنی آن تماما به دست ترک ها به قتل رسیدند- هیچ وقت بازگو نشد. اما کودک بازمانده از آن قتل عام، که اکنون ۸۶ ساله است، این قتل عام را موضوع یک فیلم مستند قرار داده است.

این فیلم مستند که "نجوایایی از رودخانه" نام دارد، وقایع فجیع آن سال را بازسازی می کند. این فیلم داستان شهر کوهستانی خارپت و شهر مرز مرکز آن منطقه است که حدود ۱۴۰ تا ۱۶۰ هزار ارمنی در آن ساکن بودند. شهری که بعدها ترک های عثمانی آن را به دست گرفتند.

در سال ۱۹۱۵، که جهان درگیر جنگ بود، ۱.۵ میلیون ارمنی جان خود را از دست دادند. این رقم شامل کل جمعیت خارپت نیز می شد. دولت ترکیه چنین قتل عامی را انکار کرد و این تعداد کشته شده را قربانیان جنگی دانست که در همان زمان میان روسها و ترکها در جریان است. ارمنی ها این قتل عام را "نسل کشی خاموش" نام نهادند.

مایکسل ها کوپیان ۸۶ ساله، که اکنون در کالیفرنیا زندگی می کند، می گوید: "درخت توت سبیلک است... درست زمانی که تمام برگ های درخت به زمین ریخته بودند، تمام ارمنی ها به قتل رسیدند."

ها کوپیان چهار سال را صرف تحقیق و به دست آوردن مدارک کرده است که در ساخت این فیلم او را یاری کند. آن چه او به دست آورده مشاهدات دیپلمات های غربی، میسیونرها و بازماندگان ارمنی است. این فیلم قرار است این ماه، به مناسبت هشتاد و پنجمین سالگرد این نسل کشی که ارمنی ها آن را ۲۴ آوریل می دانند به نمایش درآید.

ها کوپیان بخشی از مستندات را از خاطرات لسل دیویس به دست آورده که در آن وقت سفیر آمریکا در خارپت بود. در سال ۱۹۱۷ که آمریکا وارد جنگ جهانی شد از دیویس خواست تا شواهد کلیدی قتل عام ارمنی ها را گردآوری کند. دیویس دوربین خود را برداشت و برای تحقیق به رودخانه ای در غرب خارپت رفت و در آن جا اجساد ده هزار ارمنی را یافت که در رودخانه جا مانده بود. این رودخانه را ترک ها هزار می نامند که مفهوم عددی هزار را دارد. دیویس از ترس مقامات ترک و از آن جایی که باید منطقه را ترک می کرد عکس های مشاهدات خود را در باغی پنهان کرد که به ایالات متحده تعلق داشت. این عکس ها در سال ۱۹۲۲ از آن منطقه خارج و به آمریکا برده شد و حالا در اختیار ها کوپیان قرار گرفته تا از آنها در فیلمش استفاده کند.

ها کوپیان می گوید: "می توان انسان ها را کشت اما نمی توان صدای آنها را خفه کرد."

(مأخذ: روزنامه فتح، ۳۰/۱/۷۹)

جامعه ارمنی ایران

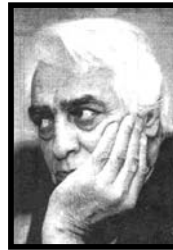
- ساختمان و عمارت خلیفه گری ارمنیان استان آذربایجان در تبریز در فهرست آثار ملی ثبت شد.
- جایزه ویژه برای یک منجم آماتور ایرانی (همشهری، ۱۲/۱۲/۷۹-۱۲/۷۹/۱۲-آوریل ۲۰۰۰) - آقای اشین دانیلی ذکریان از منجمان جوان و پرتلاش ایرانی با ارسال عکسی از مراحل طلوع ماه بر فراز تکیه امیر خچماق یزد به مجله بین المللی و مشهور استرونومی موفق شد جایزه ویژه این مجله را از آن خود سازد. این عکس در شماره آوریل ۲۰۰۰ این مجله و همچنین پایگاه اینترنتی آن به آدرس WWW.ASTRONOMY.COM چاپ شده است. مجله آسترونومی یکی از معروفترین و مهمترین مجلات علمی جهان در زمینه نجوم است که در انتخاب و چاپ عکسها و مطالب خود بسیار سخت گیر است.

ایران

- از این پس نگهداری انواع کاست ویدئو بشرط عدم خرید و فروش در نزد افراد آزاد است.
- ۳۱٪ از فرش جهان توسط ایران تولید می شود.
- محمد فرهاد کلینی بعنوان سفیر ایران در ارمنستان تعیین شد.
- شورای دانش آموزی در مدارس تشکیل خواهد شد.
- کشف گاز شیرین (۴۴۵ میلیارد متر مکعب) در یکی از مناطق کشور.
- سال آینده تعداد شهرهای ایران به ۱۰۳۲ خواهد رسید.
- (اطلاعات، ۷۹/۱/۲۲- ۱۰ آوریل ۲۰۰۰) - مجلس، شرایط تأسیس بانک های غیر دولتی را تعیین کرد.
- (اطلاعات، ۷۹/۱/۲۱- ۹ آوریل ۲۰۰۰) - خاتمی: امیدوارم شائبه شکنجه برای همیشه از میان برداشته شود.
- (همشهری، ۷۹/۱/۲۱- ۹ آوریل ۲۰۰۰) - ششمین شماره نشریه تهران، خبرنامه اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان تهران، ویژه بهار منتشر شد. فعالتهای این اداره کل در سال گذشته زندگینامه علامه دهخدا، سفارش کتاب با تلفن و ارسال با پست، معرفی کتاب "تاریخ اجتماعی و فرهنگی تهران" و گزارش سفر دکتر مهاجرانی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی به شهرستان ورامین از جمله مطالبی است که در این شماره به تفصیل پرداخته شده است. "خبرنامه تهران" از انتشارات روابط عمومی اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی تهران است و شماره تلفن ۸۷۲۲۸۹۴ برای ارتباط با خوانندگان در نظر گرفته شده است.
- (صبح امروز، ۷۹/۱/۲۵- ۱۳ آوریل ۲۰۰۰) - بر اساس آمارهای رسمی ۹۰،۳۸ درصد بیکاران جویای کار باسوادند.

محمدعلی فردین در گذشت

محمدعلی فردین ستاره سینمای دهه چهل و قهرمان کشتی ایران در دهه سی، روز شنبه ۲۰ فروردین ۷۹

در سن هفتاد سالگی

درگذشت. این هنرمند مشهور را ساموئل خاچیکیان کارگردان بزرگ ایران به سینما معرفی نمود. از بین معروفترین فیلمهایی که ایشان در آنان نقش آفرین بودند می توان به گنج قارون اشاره نمود.

• نعمت الله گرجی پیر سینمای ایران وفات یافت

نعمت الله گرجی بازیگر پراسابقه سینما و تئاتر ایران صبح روز هفده فروردین ۷۹ در سن هفتاد و چهار سالگی درگذشت. وی بدنبال حمله قلبی، پس از ۵۰ روز بستری شدن در بخش ICU بیمارستان دار فانی را

وداع گفت و دوستانان سینما و تئاتر را سخت متأثر ساخت.

ارمنستان

- کارخانه مولیبدن کاجاران با ۹۰٪ ظرفیت فعالیت می کند (با ۲۲۱۰ کارگر).
- کارخانه ذوب فلز قاپان که با سرمایه گذاری بخش خصوصی فعالیت می کند تولیدات مس، طلا و روی خود را به بازارهای بین المللی وارد خواهد کرد.
- برگزاری سمینار "مسئله مهاجرت و امنیت ملی" در آکادمی علوم.
- در آینده آموزشهای تکمیلی آموزگاران ارمنی کشورهای مختلف در ارمنستان صورت می گیرد.
- روبرت کوچاریان رییس جمهور ارمنستان طی حکمی آرمین سارکسیان سفیر ارمنستان در لندن را برکنار کرد.

بین المللی

- بر اساس نوشته روزنامه "ساندی تایمز" لندن، حیدر علی اف توسط بریتیش پترولیوم (شرکت نفت انگلیس) به قدرت رسیده است.

• بردگی زنان و کودکان خارجی در آمریکا؛ سالانه ۵۰،۰۰۰ نفر زن و بچه خارجی با فریب و حيله به آمریکا وارد می شوند و اجبارا وارد فعالیت های خلاف عفت می گردند.

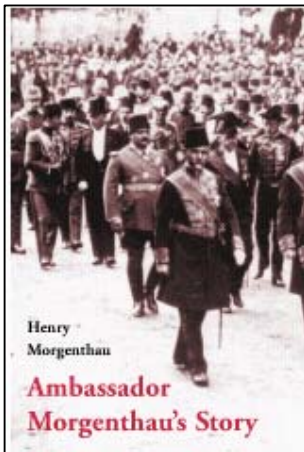
• بنا به گزارش CNN کشورهای آفریقایی بالغ بر ۳۵۰ میلیارد دلار بدهی خارجی دارند.

• (اطلاعات، ۷۹/۱/۲۱- ۹ آوریل ۲۰۰۰) - پوتین: اروپا سیاست روسیه را در قبال چین درک نمی کند.

• (ایران، ۷۹/۱/۲۰- ۸ آوریل ۲۰۰۰) - حیرت و تأسف روسیه از تصمیم شورای اروپا؛ ایگور ایوانوف، وزیر امور خارجه روسیه، اعلام کرد که از انتقاد شورای اروپا در مورد نقض حقوق بشر در چین عمیقاً متأسف و سرگردان شده و تصمیم این شورا در لغو عضویت روسیه را ناشی از رأی نمایندگانی دانست که هنوز ذهنیت جنگ سرد دارند.

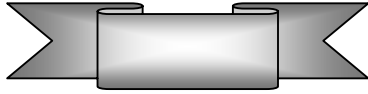
• (همشهری، ۷۹/۱/۲۵- ۱۳ آوریل ۲۰۰۰) - فیلم سینمایی "یوزپلنگ" ساخته ساموئل خاچیکیان از شبکه سراسری تلویزیون بنگلادش پخش شد. این فیلم که به زبان بنگالی پخش شد بیست و ششمین فیلم و سریال ایرانی بود که از تلویزیون بنگلادش به نمایش در آمد.

• تجدید چاپ کتاب "خاطرات هنری مورگنتاو" توسط موسسه کومیتاس در پرینستون آمریکا

علمی

- مضرات مشاغل پرزحمت برای مادران باردار (اطلاعات، ۷۹/۱/۲۰- ۸ آوریل ۲۰۰۰) - انجام دادن کارهای سنگین و دشوار در ماههای آخر حاملگی ممکن است منجر به تولد نوزادان نارس و بروز مشکلاتی برای زنان باردار شود.
- بر اساس نتایج این تحقیقات که دانش پژوهان دانشگاه میشیگان آمریکا انجام داده اند، ایستادن طولانی مدت، انجام دادن فعالیت های فیزیکی حین انجام کار و مشاغل شبانه و نوبتی، به نحو چشمگیری موجب بروز مشکلات برای مادران حامله می شود.
- دستاورد جدید در صنعت الکترونیک (اطلاعات، ۷۹/۱/۲۰- ۸ آوریل ۲۰۰۰) - متخصصان دانشگاه تگزاس به پیشرفتی ارزشمند در تولید

۱- دانش کیهان و زمین در ایران ویج

دکتر مانوئل بربریان

نشر بلخ
وابسته به بنیاد نیشابور

تلفن ۶۵۲۷۸۴

صفحه ۵۵۱

تومان ۲۰۰۰

۲- حقوق بشر در جهان امروز و حقوق جهان

در ایران باستان

فریدون جنیدی

نشر بلخ
وابسته به بنیاد نیشابور

تلفن ۶۵۲۷۸۴

صفحه ۲۶۳

تومان ۱۱۰۰

۳- مرزهای ایران

و توران

حسین شهیدی
مازندرانی (بیژن)

نشر بلخ
وابسته به بنیاد نیشابور

تلفن ۶۵۲۷۸۴

صفحه ۱۶۴

تومان ۷۰۰

ՏԻՎՈՒՆԻ

«Լոյս» երկչաբաթաբերը իր ցաւակօրօիններն է յայտնուն ներդրոյիչեալ նորոգ հանգուցեալների աննիշական հարազատներին եւ բոլոր սգակիրներին:

Սերոբ Մինասեան
Պարգև Օհանեան
Ներսէս Դանիէլեան
Վարուժան Սառահեան

● **قرص های حافظه**

(همشهری، ۷۹/۱/۲۴-۱۲ آوریل ۲۰۰۰) - لندن - پژوهشگران انگلیسی اعلام کردند با روش ژن درمانی می توان قدرت حافظه دوران جوانی را به سالمندان بازگرداند.

● **مادران بوی فرزند خود را می شناسند**

(همشهری، ۷۹/۱/۲۴-۱۲ آوریل ۲۰۰۰) - نیویورک - پژوهشگران امریکایی اعلام کردند مادران بوی فرزندانشان را احساس می کنند. تاکنون تصور می شد که تنها حیوانات می توانند بوی فرزندانشان را تشخیص دهند، اما تحقیقات دانشمندان نشان داده است این حصلت در انسان نیز وجود دارد.

● **دستگاه تقویت قلب**

(همشهری، ۷۹/۱/۲۵-۱۳ آوریل ۲۰۰۰) - لندن - پژوهشگران انگلیسی یک دستگاه تقویت کننده قلب ابداع کرده اند که نیاز پیوند قلب را در بیماران برطرف می کند.

● **ورزشی**

- (اطلاعات، ۷۹/۱/۲۲-۱۰ آوریل ۲۰۰۰) - مربی تیم ملی سوریه: تیم ملی فوتبال ایران قدرتمندترین تیم آسیاست.
- (اطلاعات، ۷۹/۱/۲۲-۱۰ آوریل ۲۰۰۰) - آلمان، آماده اعزام یک مربی فوتبال به ایران است.
- (اطلاعات، ۷۹/۱/۲۲-۱۰ آوریل ۲۰۰۰) - "حمید استیلی" بهترین بازیکن دیدار تیم های ملی ایران و بحرین شد.

● **گوناگون**

- **جریمه شرکت های تولید سیگار در آمریکا**
(همشهری، ۷۹/۱/۲۱-۹ آوریل ۲۰۰۰) - میامی - دادگاه آمریکا تولیدکنندگان سیگار را در این کشور به پرداخت ۱۲ میلیون و ۷۰۰ هزار دلار جریمه محکوم کرد. به گفته هیأت منصفه این دادگاه، تولیدکنندگان توتون و تنباکو و شرکت های سیگارسازی با آنکه از زیانبار بودن محصولاتشان آگاه بودند، اما اقدام به تولید آن کردند و هم اکنون باید جریمه آن را بپردازند. این حکم در پی شکایت ۳ آمریکایی صادر شد که بر اثر استعمال دخانیات به سرطان مبتلا شده اند. یکی از این ۳ نفر پس از شکایت به دادگاه بر اثر شدت بیماری جان سپرد.
- **حمله شیرها به کودک ۶ ساله**
(همشهری، ۷۹/۱/۲۱-۹ آوریل ۲۰۰۰) - سائوپائولو - ۵ شیر یک سیرک در برزیل یک کودک ۶ ساله را دریدند.
- **نوزادی با دو سر**
(همشهری، ۷۹/۱/۲۱-۹ آوریل ۲۰۰۰) - آلمانی - در کشور قزاقستان یک نوزاد دختر با دو سر متولد شده است.

× × ×

سیمهای بسیار ظریف سیلیکون دست یافته اند. این سیمهای بسیار ظریف سیلیکون برای ساخت رایانه های آینده و دستگاههای الکترونیکی مانند دستگاههای لیزری، حسگرها، صفحات رایانه و دیگر نمایشگرها مورد نیاز خواهند بود. متخصصان برای تولید سیم های بسیار ظریف سیلیکون، از ذرات بسیار ریز طلا در یک مایع فشرده و تحت دمای بالا استفاده کرده اند.

● **توصیه پزشکان به خودداری از مصرف فلوراید**

(اطلاعات، ۷۹/۱/۲۰-۸ آوریل ۲۰۰۰) - امور آبرسانی شهر لندن به زنان خانه دار توصیه کرده است، هنگام تغییر رنگ آب بر اثر اضافه شدن فلوراید، از مصرف آن خودداری کنند. به گزارش واحد مرکزی خبر به نقل از کانال تلویزیونی جزیره قطر، روزگاری عقیده بر این بود که اضافه کردن فلوراید به آبهای آشامیدنی برای سلامتی انسان سودمند است، ولی اکنون آزمایشها نشان داده است که فلوراید یکی از کشنده ترین مواد شیمیایی بر روی زمین است.

● بعضی از دندانپزشکان عقیده دارند نسبت پوسیدگی دندانها در شهرهایی که فلوراید به آب آشامیدنی آن اضافه نمی شود، بیشتر است. در عین حال بسیاری از پزشکان بیماریهای عمومی عقیده دارند فلوراید یکی از عوامل سرطانهای کبد، دهان و استخوان در مردها است.

● **مواظبت از دندان، عمر را طولانی می کند**
(همشهری، ۷۹/۱/۲۱-۹ آوریل ۲۰۰۰) - بن - پژوهشگران آلمانی اعلام کردند رعایت بهداشت دهان و دندان عمر انسان را طولانی می کند. تحقیقات این پژوهشگران نشان می دهد افرادی که به بیماری عفونت لته مبتلا نشده اند به طور متوسط ۷ سال بیش از مبتلایان به این بیماری عمر می کنند. به گفته این پژوهشگران عفونت های پیشرفته لته احتمال بروز سکنه های قلبی و مغزی را نیز افزایش می دهد. زیرا این عفونت ۵۰۰ نوع باکتری در محیط دهان ایجاد می کند که به راحتی قابل انتقال به اعضای مختلف بدن است.

● **اثر خندیدن در سلامتی کودکان**

(اطلاعات، ۷۹/۱/۲۰-۸ آوریل ۲۰۰۰) - امروزه ثابت شده که خنده و محیط شاد در سلامتی کودکان و افراد دیگر خانواده تأثیر مثبتی دارد و بعکس غم و غصه، ادامه عزاداری، پرخاش جوئی، استرس و نگرانی سبب افسردگی و بروز بعضی بیماریها نظیر سرطان می شود. به همین دلیل اخیراً (Music Therapy) یا درمان با موسیقی یکی از رشته های جدید طب را تشکیل می دهد.

● **تأثیر پرتقال بر کیسه صفرا**

(همشهری، ۷۹/۱/۲۴-۱۲ آوریل ۲۰۰۰) - واشنگتن - پژوهشگران امریکایی اعلام کردند: مصرف روزانه یک پرتقال خطر ابتلا به سنگ کیسه صفرا را به میزان قابل توجهی کاهش می دهد.

قتل عام ارمنیان بر اساس اسناد محاکمات ترکهای جوان

نوشته آ. نائزیان
ترجمه کارو سارکسیان

بخش سوم

دادگاه فوق العاده نظامی
تاسیس ۸ مارس سنه ۱۳۳۵ [۱۹۱۹] به حکم علیه حضرت نادرشاهی
ضبط صورت محاکمه^۱

رئیس - ژنرال مصطفی ناظم تاشا.

اعضاء - ژنرال ذکی تاشا، ژنرال مصطفی تاشا، ژنرال علی ناظم تاشا، سرهنگ*
رجب فردی بیگ.

محاکمه [عاملان] تبعید و کشتار طرابوزان^۲

اسامی متهمان حاضر - محمد علی بیگ، مدیر کل اداره مالیات
طرابوزان؛ نوری بیگ، رئیس تنظیمه طرابوزان؛ مصطفی افندی، رئیس امنیه
طرابوزان؛ طلعت بیگ، معاون رئیس بازترسی و آندامری طرابوزان؛ نیازی افندی،
مدیر مهمانخانه طرابوزان؛ علی صلاب بیگ، مدیر اداره صحیه طرابوزان.

اسامی متهمان غایب - جمال عزمی بیگ، استاندار طرابوزان؛ [نال
بیگ، دبیر مسأول حزب در طرابوزان].^۳

حکم

در طی این محاکمه، اظهارات طرفین مدعی و مدافع استماع گردید و
کلیه اوراق قضایی مورد مطالعه و بررسی دقیق قرار گرفت.

گفته متهمان و وکلای مدافع ایشان جرایم مرتکبه را انکار و طلب
برائت نمودند، اما احکام متعالی اسلام و قوانین عثمانی نسبت به کلیه اتباع یکسان
بوده از جان و مال و شرف و حقوق عامه بطور یکسان دفاع می کنند. اجرای
کامل این موارد از تکالیف مسأولان مملکتی است.

متهمان ذیل، جمال عزمی بیگ، استاندار سابق طرابوزان و نال بیگ،

دبیر مسأول حزب اتحاد و ترقی طرابوزان در اجرای اوامر مخفی حاصله همکاری
نزدیکی داشته اند. آنها الی الظاهر بر اساس قانون تبعید عمل کرده اند، در حالی که
اجرای فرامین مخفی به ایشان جرات بخشیده بود تا اقدام به کشتار و قلع و قمع
ارامنه نمایند.

دسته های اشراری که توسط ایشان تشکیل شده و شامل افرادی خاطی
و شیر و تعدادی واندارم از همان قماش بودند، به ظاهر می بایست قافله ارامنه
تبعید شده را مشایعت کنند، اما آنها ارامنه راه، که بطور مستعجل به تبعید رانده
می شدند و محروم از هر نوع امکانات دفاعی بودند، به محض دور شدن از شهر،
در مناطق خالی از سکنه، به گروه های مجزای مردان و زنان تقسیم می کردند و
مورد حمله دسته های اشرار قرار می دادند و پس از غارت مایملک، با شقاوتی
زاید الوصف کشتار و نابود می کردند. زنان درمانده را به مناطق دیگر می بردند و
بعد از غارت زینت آلات و البسه، مورد تجاوز قرار می دادند. اکثر آنها پس از

ماه ها آوارگی در اطراف جاده ها، از فرط گرسنگی و خستگی ناشی از طی
مسافتی طولانی از رمق افتادند و جان دادند. کسانی که زنده ماندند از طریق
ارزنجان به مناطق دوردست اعزام شدند. جمعی از زنان و کودکان را که در
طرابوزان مانده بودند، ظاهراً به بهانه حمایت، در مریضخانه ها و خانقاه صوفیان
اسکان دادند، بعداً برای انتقال ایشان از طریق دریا به سایر مناطق، بطور دسته
جمعی سوار قایق ها کرده قایق ها را به نقاط عمیق دریا و مناطق دور از انظار بردند
و همه را به قعر دریا فرستادند. در جلسه آخر این محاکمات بر ما معلوم شد و
همگی قانع گشتیم که نقشه این کشتار و غارت نه در طرابوزان، بلکه در خارج از
نُغور آن و بسیار دقیق و منظم طراحی شده بود. [...]

با موافقت محمد علی بیگ و به بهانه حمایت از زنان و دختران ارمنی،
ایشان را به مریضخانه ای که با نیت بشر دوستانه احداث شده بود، و در خانقاه
صوفیان جمع کردند، و به زعم خود تکلیفی وطن دوستانه انجام دادند و آنها را به
عنوان مستخدم و همسر به خانه های مختلف فرستادند. بدین ترتیب بسیاری از
ایشان به سبب تقصیرات او بکارت خود را از دست دادند و مورد تعدی قرار
گرفتند. شواهد موثقی در مورد جمع آوری عاجلانه این بینوایان به مناطق مزبور و
خارج کردن از شهر پس از مدتی کوتاه، ازاله بکارت و سایر تزیینات وجود
دارد. حتی بازرس اداره مالیات که مادیون آنها بود، کراً بطور کتبی و شفاهی به
او [محمد علی بیگ] هشدار داده بود که اشتغال به این اعمال نامشروع، که هیئ
مناسبتی با منصب او ندارد، عواقب بسیار وخیمی خواهد داشت. اما [محمد علی
افندی] با بی اعتنائی و وقوف کامل، به حمایت از کلیه اعمال غیر انسانی و
بی رحمانه [جمال عزمی بیگ] در داخل شهر ادامه داده است. نوری افندی، رئیس
نظمیه، که به اتفاق سایر صاحب منصبان به منظور برقراری نظم شهر منصوب شده
بود، خود از عاملان تبعید و ماموران خفیه و عضو هیات محافظت از جواهر آلات
بوده است. کار جمع آوری و ثبت اموال متروکه ارامنه به او محول شده بود، اما
او هیچ اقدامی عملی در جهت محافظت از آن اموال صورت نداد. علاوه بر آن با
تساهل او کار انبارداری اموال متروکه ارامنه توسط اشخاص غیر قابل اعتماد و
به صورتی نامنظم و بدون تنظیم ((دفتر)) انجام گرفت و اموال متروکه در اثر
قصور او به بیغما رفت و ضایع گشت.

گفته نوری افندی] نند نفر از متصدیان متهم به سرقت آن اشیاء را
تحويل دادگاه نظامی داده است، معهداً هیئ اقدامی رسمی یا غیررسمی در جهت
مهار اعمال جمال عزمی بیگ و همدستانش، همنشین دادن اخطار به ناسبانان و
وآندارم هایی که با استفاده از ساعات حکومت نظامی به تاراج و غارت پرداخته
بودند، انجام نداده است. حتی زمانی که واندارم ها و ناسبانان، زنان و کودکان
باقی مانده شهر را به قصد خفه کردن به سوی اعماق دریا می کشاندند، با وجود
مشاهده آن صحنه های فجیع هیئ اقدامی در جهت ممانعت از آن نکرده است.

او [نوری افندی] در این مورد اظهار داشت که گویا از وقایعی که
بعینه شاهد آن بود، عمیقاً متأثر شده و به اتاق خود رفته و نئان در تأثرات خود
غوهور گشته که تا مدتی نتوانسته است قدم به خیابان بگذارد. به هر تقدیر، او
ثشمان خود را به روی اعمال استاندار بسته بود و شجاعت استعفاء را نیز نداشت تا
منصب خود را به شخص دیگری که شاید می توانست مانع آن جرایم شود محول
نماید.

مصطفی بیگ، مامور [نلیس خفیه]، در عین حال که فردی نظامی بود،
از مدت ها قبل نظر مساعد جمال عزمی بیگ را به خود جلب و روابط مطلوبی با
وی برقرار کرده بود. مصطفی بیگ با استفاده از این صمیمیت به مناصب نظامی
حساسی از جمله، مدیریت بندر و تجارت دست یافت. مصطفی بیگ همنشین
توانست به لطف مساعدت فرماندهان نظامی تابع جمال عزمی بیگ و حمایت
دولت مرکزی، مدت انجام خدمت خود را طولانی تر سازد. او در طی انتقال

(()):

اسامی متهمان غایب- دکتر بهاءالدین شاکر، عضو کمیته مرکزی حزب اتحاد و ترقی و رئیس تشکیلات مخصوص؛ رسنه‌لی ناظم بیک، دبیر مسأول حزب اتحاد و ترقی در معموره العزیز.

اسامی متهمان حاضر- حاجی بالیوس زاده محمد نوری بیک، نماینده سابق در سیم؛ فرید بیک، مدیر سابق معارف معموره العزیز.

حکم

در طی این محاکمه، اظهارات طرفین مدعی و مدافع استماع گردید و کلیه اوراق قضایی مورد مطالعه و بررسی دقیق قرار گرفت.

متهم، دکتر بهاءالدین شاکر بیک، عضو کمیته مرکزی حزب و رئیس تشکیلات مخصوص، پس از خروج از استامبول به طرابوزان، ارضروم و سایر استان‌ها سرکشی کرده و در راس دسته‌های اشرازی که مرکب از جنایتکاران و مجرمان مرخص شده از زندان‌ها بودند قرار گرفته و در مناطق مختلف به قلع و قمع ارامنه تبعید شده پرداخته و اموال آنها را غارت کرده است. نامبرده برای اجرای نقشه‌های تلید خود، به اعزام عناصر جاهل و ساده لوح به مناطق وقوع فجایع مبادرت ورزیده است و آنها نیز با نفرتی عنان گسیخته و مملو از حرص و طمع، به تشکیلات مخصوص سابق‌الذکر ملحق شده‌اند. او در حین انجام وظایف خود، غالباً فرامین شفاهی و نگاه تلگراف محرمانه و رمزی مخابره نموده و اشرازی تشکیلات مخصوص را تحت نظارت مستقیم خود، در جهت کشتار و محو ارامنه به کار گرفته است.

بهاءالدین شاکر بیک در تلگرافی رمزی مورخ ۴ مه ۱۹۱۵ که از ارضروم و از طریق ثابت بیک، استاندار ارضروم، به رسنه‌لی ناظم بیک، دبیر مسأول حزب اتحاد و ترقی شعبه معموره العزیز، ارسال نموده است سواول کرده است:

((مشخصاً اطلاع دهید آیا ارامنه‌ای را که می‌فرستید ناکساز می‌کنید یا خیر؟ آیا اشخاص خطرناکی که تبعیدشان را اعلام کرده بودید هلاک می‌کنید یا می‌فرستید؟)).

منیر بیک، استاندار ارضروم، در تلگرافی رمزی که از میان توشه‌های حامل مهر کمیته مرکزی حزب اتحاد و ترقی کشف شده است، چنین می‌گوید: ((قافله‌های ارامنه تروتمندی که از ارضروم و از مسیر کفی اعزام شده‌اند از طرف در سیمی‌ها و دسته‌های اشرازی بهاءالدین شاکر بیک مورد حمله قرار گرفتند و قلع و قمع شدند و اموال آنها نیز غارت شد)).

رشید ناشا، استاندار سابق قسطنطنیه، اظهار کرد که خود شخصاً از بهاءالدین شاکر بیک در رابطه با تبعید [ارامنه] تلگرافی رمزی دریافت کرده است. وهیب ناشا^۱ نیز گفته است که ((تصمیم کشتار و نابودی ارامنه و غارت و تاراج اموال آنها، قبلاً در کمیته مرکزی حزب اتحاد و ترقی گرفته شده بود و بهاءالدین شاکر بیک تشکیل دهنده و سرکرده دسته‌های اشرازی و سلاخی بود که در حوزه عملیاتی قشون سوم فعالیت داشتند)).

صبور سمیع بیک، فرماندار سابق انطالی، اظهار داشته است که بهاءالدین شاکر بیک در تلگرافی رمزی که از ارضروم مخابره کرده بود، چنین گفته است:

((در مناطق ارضروم، وان، بدلیس، دیاربکر، سیواس و طرابوزان یک ارمنی هم باقی نمانده است. همه آنها به نواحی موصل و درالزور رانده شده‌اند، اما شما در انطالی نه می‌کنید؟)).

اموال غارت شده ارامنه با سواستفاده از مقام خود وسایل نقلیه نظامی را در اختیار استاندار و متصدیان او گذاشته است. اشخاصی که در جهت دفاع از او شهادت دادند، اظهار نمودند که او به سبب روابط خوب خود با استاندار قادر گشته است که بعضی از ارامنه را از تبعید اجباری نجات دهد و ثون یکی از تروتمندان شهر بود به خاطر منافع شخصی خود نیز نمی‌توانست حیثیت خویش را لکه‌دار نماید. حتی برای تطمیع استاندار جمال عزمی بیک، مقداری از جواهرآلات و وجوه نقدی صندوقی که در تحویل او بود به حساب خود به او داده و متحمل ضرر و زیان گشته است.

این شهادت که به نفع نوری بیک، محمد علی افندی و مصطفی افندی ارائه شده‌اند و همتین توضیحاتی که وکلای مدافع ایشان داده‌اند، هیئت ارتباطی با واقعیت نداشته کاملاً بی‌اساس می‌باشند.

بدین ترتیب، [دادگاه نظامی] به اتفاق آراء، نوری افندی، رئیس نظمی، و مصطفی بیک، مامور [تلیس خفیه]، را به سبب سواستفاده‌هایی که در ضمن خدمت انجام داده‌اند مقصر می‌شناسد. استاندار، جمال عزمی بیک؛ نایب بیک، دبیر مسأول [حزب]؛ و محمد علی افندی [مدیر کل مالیات] بر استناد ماده ۴۵ قانون جزای مدنی نادره‌اش محکوم می‌شوند.

[دادگاه] پس از شور، جمال عزمی بیک و نایب بیک را مجرم اصلی تشخیص داد و میزان مجازات آنها را بر حسب ماده ۴۵ قانون مذکور تعیین نمود. [...]

بر اساس این مواد، جمال عزمی بیک ۴ و نایب بیک ۵ به اعدام و مصادره اموال محکوم می‌گردند. [...]

حکم [دادگاه نظامی] در حضور همه و در غیاب جمال عزمی بیک و نایب بیک صادر گردید.

۲۲ مه ۱۹۱۹

ناظم، ذکی، مصطفی، علی ناظم، رجب فردی
رئیس دبیرخانه دادگاه فوق‌العاده نظامی - عابدین داور
تقوم و وقایع، ۲۲ مایس ۱۳۳۵ شماره ۳۶۱۶

دادگاه فوق‌العاده نظامی

تاسیس ۸ مارس سنه ۱۳۳۵ [۱۹۱۹] به حکم علیه حضرت نادر شاه

ضبط صورت محاکمه ۶

رئیس - ونرال اسد ناشا.

اعضاء - ونرال احسان ناشا، ونرال مصطفی کریمی ناشا، ونرال اسماعیل حقی ناشا، سرهنک سلیمان شاکر بیک.

محاکمه [عاملان] کشتار معموره العزیز ۷

مراکز فروش دوهفته نامه لویس

شهادت ارائه شده‌ای که همراه با دلایل موثق در صورت مجلس دادگاه نظامی به ثبت رسیده‌اند، تماماً مؤید جرایمی هستند که بهاءالدین شاکر بیک و همقطاران او مشترکاً مرتکب شده‌اند.

اما آنچه به رسنه‌لی ناظم بیک متواری مربوط می‌باشد، آن است که سه قاضی دادگاه نظامی نیز وی را در وقوع فجایع مذکور دخیل می‌دانند، زیرا همکاری تنگاتنگی با بهاءالدین شاکر بیک در مورد تبعید داشته است. این موضوع از مندرجات تلگراف مذکور مورخ ۴ مه ۱۹۱۵ خطاب به ناظم بیک و همئین از بیانات ثابت بیک، استاندار معمره العزیز، مدحت شکری بیک، دبیر کل کمیته مرکزی و سایر شهود به اثبات می‌رسد. این موضوع که مشارالیه از بدو تحقیقات قضایی مخفی شده و الی‌الحال فراری است، خود دلیل قابل ملاحظه‌ای است. غیر از این، از مندرجات سایر مکاتباتی که در نومه قرار دارد، مشارکت او در تحقق فجایع مذکور محرز گشته است.

از نقطه نظر قانون، ناظم بیک در ضمن ارتکاب جرایم فوق، بر خلاف مجرمان اصلی، آثار جرم مشخصی باقی نگذاشته است، لیکن مکاتبات ایشان با بهاءالدین شاکر بیک و اظهارات شهود، همگی مؤید شرکت غیرمستقیم او در ارتکاب جرایم مذکور و مساعدت آگاهانه وی به عاملان آن فجایع می‌باشند.

بر این اساس و به حکم قانون، ناظم بیک با اکثریت آراء به اتهام شرکت غیر مستقیم در جرایم فوق، مجرم شناخته می‌شود. میزان مجازات این دو متهم به صورت ذیل تعیین شد. بهاءالدین شاکر بیک بر اساس مواد ۱۸۱ و ۱۷۰ قانون محکوم به اعدام گردید، اما رسنه‌لی ناظم بیک بر اساس بند دوم ماده ۴۵ قانون مذکور به ۱۵ سال تبعید با اعمال شاقه محکوم شد. با اموال مصادره شده نیز مطابق قانون عمل خواهد شد. ناظم بیک همئین از کلیه حقوق مدنی محروم می‌گردد. [...]

حکم دادگاه در حضور محمد نوری بیک و فرید بیک و در غیاب بهاءالدین شاکر بیک و رسنه‌لی ناظم بیک صادر گشت.

۱۳ کانون سنه ۱۳۳۶ مصطفی کریمی، احسان

((ما ضمن تایید این حکم، معتقدیم که متهم، رسنه‌لی ناظم بیک نیز به میزان بهاءالدین شاکر بیک مقصر می‌باشد)).

سلیمان شاکر،

اسماعیل حقی، اسد

تقویم وقایع، ۱۳ اجاق ۱۳۳۶ شماره ۳۷۷۱

نامه یک آلمانی ساکن ترکیه در سالهای ۱۷-۱۹۱۵

مالتیا ۲۶ مارس ۱۹۱۷

... معتقدم که اگر ملت ما واقعیت‌ها را می‌دانست سر به طغیان و اعتراض می‌زد. شکی نیست که همه اقداماتی که بر علیه ارمنیان انجام می‌شود و کماکان ادامه خواهد یافت بزرگترین جنایت در طول تاریخ جهانی است...

برای اشتراك نشریه لطفاً با تلفن
۶۴۹۵۱۸۰ تماس حاصل فرمایید

کودکی من

اثر: سورن آیوازیان
ترجمہ: آندرانیك خچومیان

»:

«.

”.

”.

»:

«.

»:

«.

Ակիզբը հայ. բաժնի էջ 19-ում

Այրուհանդերձ, այդ ազգադաւ եւ անմարդկային վերաբերմունքը ընդմիշտ անջնջելի մնաց իմ յիշողութեան մէջ:

Քարեկամս մի պահ լռում է: Յետոյ կարծես՝ ինչ-որ հաճելի յուշ մտաբերելով ասում.

-Ե՛կ, հիմա պատմեն մի յիշարժան դէպք իմ ուսման տարրական շրջանից:

Մեր տարրական դպրոցի տեսուչը մի առանձին հոգատարութեամբ էր վարում հայոց լեզվի ուսուցման հանդէպ: Նա չէր բարարարում միայն ուսուցչի դասաւանդմամբ: Մի օր մտաւ դասարան եւ աշակերտներից պահանջեց, որ կարդան նախորդ օրը դասաւանդած դասը: Աշակերտները հերքականութեամբ կարդում էին, մինչեւ որ հերքը հասաւ մեր դասարանցի Վահիկին: Վահիկը մեր դասարանի ծոյլ աշակերտներից էր: Իսկ մեր տեսուչի տեսանկիւնով «ծոյլ» ասածը, այն էլ հայերէնի առարկայից, իմաստ չունէր: Վահիկը կարդում էր, բայց ինչ կարդալ... Տեսուչը նրան մեղադրեց ենթադրելով, որ նա երեւի ամբողջ օրը «նաղիօ է լսել» եւ ուշադրութիւն չի դարձրել իր դասին: Վահիկը պատժեց խիստ միջոցներով: Նա արտասուքն աչքերին ասաց.

-Պարոն տեսուչ, մենք մեր տանը ռաղիօ չունենք, այսր հայրս փող չունի, որ ռաղիօ առնի:

Այդ պահին զգացի, որ տեսուչի հետ ինչ-որ բան կատարեց: Ես տեսայ նրա աչքերում արցունքի կաթիլներ երեսցին: Տեսարանը շատ յուզիչ էր: Տեսուչը, թողնելով դասարանը, ինձ իր մօտ կանչեց: Հազիւ լսելի ձայնով ասաց.

-Գնա Թումասին կանչիր թող ինձ մօտ գայ:

Թումասը մեր դպրոցի «ծառան» էր:

-Թումաս, լսիր եւ տես, թէ ինչ եմ ասում: Կզնաս եւ մեր տան ռաղիօն կտանես կյանձնես Վահիկի ընտանիքին: Յետոյ կվերադառնաս եւ արդիւնքը ինձ կհաղորդես, պատիքեց դպրոցի տեսուչը:

Թումասը մնաց տեղում կանգնած, շարած վիճակում:

-Չե՞ս լսում, չիմի՞ խլացել ես,- բարկացաւ տեսուչը:

-Լսելով լսում եմ, պարոն տեսուչ, խոն քառ չեմ, ամա դուք էն ասէք, ո՞ր մէ խատը տանեմ,- պատասխանեց Թումասը:

-Ապուշ, միթէ մեր տանը քանի՞ ռաղիօ կայ, որ փորձում ես ընտրութիւն անել:

-Դէհ, ես էլ հէնց էդ եմ մտածում, որ ձեր տանը կայ-չկայ մէ խատ ռաղիօլ կայ: Բա որ տանեմ դուք չէ՞ք ուզի:

-Էդ հարցը քեզ չի վերաբերում: Շուտ անցիր գործիդ:

-Շատ լաւ, ասամ, որ չասէք Թումասը խելքը չկտրաւ:

Թումասը ճանապարհին ինքն իրեն խօսում էր՝ «Աջաբ մարդա ես տեսուչը. որ թողնես, տունն ու տեղն էլ կծախայ ու կտայ ըստուր- ընդուր:

Քարեկամս դիմում է ինձ եւ ասում.

-Հիմա դու ասա: Ո՞վ է իսկական ազգի պաշտպանը: Այն չակերտատոր հայ տեսուչը, որ ինձ գրկեց դպրոցից, թէ՞ այն մեծ այն մեծատառով մարդը, որ հայ մանուկ-ներին կրթում էր ճրիխաբար եւ հոգ էր տանում նոյնիսկ նրանց ապրուստի համար:

Իսկ դու ինչ կասես սիրելի ընթերցող, իմ վաղեմի ծանօթը իրօք իրաւացի չէ՞ր: Ինչո՞ւ եմ ոմանք խօսում ժողովրդի համար սրբացած քառերի մասին, որոնց շարքում եմ ազգ եւ ազգային իմաստութիւնները, երբ նրանք իրենց վարք ու բարքով, առհասարակ իրաւունք չունեն յորջորջելու նման քառեր:

